

Mag. Sonja Filipič,
OŠ Janka Padežnika
Maribor

Dejan Pekljar,
OŠ Janka Padežnika
Maribor

Kolesa in koleščki pod dežnikom

IZVLEČEK: V osnovni šoli na področju varne/trajnostne mobilnosti potekajo različne dejavnosti. Na OŠ Janka Padežnika Maribor poteka vertikalna povezanost med vzgojno-izobraževalnimi obdobji, v sklopu različnih dejavnosti za učence od prvega do devetega razreda, zadnji dve leti pa tudi v sklopu razširjenega programa. Učenci skozi dejavnosti izražajo svoja močna področja, kar predstavlja motivacijski temelj formativnega spremljanja učenčevega napredka. Aktivnosti na področju prometne varnosti namreč učencem ponujajo mnogo priložnosti za odkrivanje in razvijanje njihovih močnih področij, kar krepi njihovo samopodobo in zaupanje v lastne zmožnosti. Predvidevamo, da slednje učenca motivira na poti k njegovemu lastnemu učnemu napredku.

Pri razvijanju kulture vsakodnevnega varnega ravnanja v prometu zaposlene na šoli vodi zavedanje, da je krepitev kompetence znanja in vedenja prometne varnosti za učence pomembna popotnica za nadaljnje življenje.

Ključne besede: učenec, varna mobilnost, skrb za prometno varnost, preventivne akcije, dnevi dejavnosti

Big and Small Wheels under an Umbrella

Abstract: Various activities are taking place in primary school relating to safe/sustainable mobility. At the Janko Padežnik Primary School Maribor, the educational triennia are vertically integrated through different activities for pupils from grades 1 to 9, and in the last two years also within the context of the after-school programme. Through these activities, the pupils demonstrate their strong points, which denotes a motivational foundation of the formative assessment of a pupil's progress. Activities relating to traffic safety provide pupils with many opportunities to discover and develop their strong points, which builds their self-image and trust in their own abilities. It is believed that the latter motivates pupils on the path towards their own learning progress.

When developing the culture of daily safe traffic behaviour, school employees are guided by the awareness that strengthening the competence of traffic safety knowledge and behaviour is an important stepping stone towards the pupils' future.

From the social responsibility aspect, we want to turn safe mobility into sustainable mobility.

Keywords: pupil, safe mobility, concern for traffic safety, preventive campaigns, activity days

Uvod

OŠ Janka Padežnika Maribor je ena izmed dvajsetih osnovnih šol v Mestni občini Maribor in edina v Mestni četrti Studenci. Studenčani jo imajo za svojo, saj so jo v stoštiridesetih letih, toliko je namreč stara, obiskovale že mnoge generacije. Poimenovana je po Janku Padežniku, učencu naše osnovne šole, ki se je v času Narodno osvobodilne vojne izobraževal za učitelja. Žal je zadnje leto vojne padel za domovino. Njegova posebnost, danes bi rekli močno področje, je bila, da je zelo rad risal. Nemalokrat je ujezil učitelje, ko se je podpisal tako, da je napisal le prvi dve črki svojega priimka, v nadaljevanju pa je narisal dežnik. Tako se šola danes ponaša ne le z njegovim imenom in priimkom, pač pa tudi z dežnikom, ki je v logotipu šole.

Vsakodnevno jo obiskuje pisana družina otrok, ki bogati šolski vsakdan. Šola je multikulturna, učenci pa se že zgodaj naučijo strpnega sobivanja v okoljih in situacijah, ki bodo del njihovega študija in življenja v Sloveniji ali v tujini. Tako jezikovna in kulturna raznolikost ne predstavljata ovire šolskega vsakdana, pač pa celo prednost, ki jo zaposleni na šoli usmerimo v krepitev upoštevanja individualnosti posameznika.

Danes je šola sodobna, odprta v širši evropski prostor.

Svoje mesto v obveznem in razširjenem programu predstavlja vpetost preventivnih in vzgojnih dejavnosti v različna področja življenja in dela na šoli. Med pomembnimi dejavnostmi je tudi skrb za prometno varnost naših učencev, ki je ena izmed prioritarnih nalog Razvojnega načrta šole. Umeščamo jo k uresničitvi enega izmed ciljev osnovnošolskega izobraževanja, in sicer da temeljno izobraževanje pri otroku omogoča zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti na vseživljenjskem učenju (Zakon o osnovni šoli, 2016).

Prometnovarnostno obarvan šolski dan

Bistvo dejavnosti prometne varnosti v vsej svoji razvejanosti je vertikalna povezanost vseh sodelujočih deležnikov. To so učenci, strokovni delavci, zunanji sodelavci in včasih tudi tehnično osebje.

Otroci in mladostniki so posebna skupina varovanih oseb v cestnem prometu in prav zato jim namenjamo veliko aktivnosti. Poleg nacionalnih dokumentov nas k preventivnemu ravnanju obvezuje tudi nacionalni dokument Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022. Bistvo dokumenta je, da je varnost cestnega prometa odvisna od odgovornega ravnanja posameznika, vzgojno-izobraževalnih in preventivnih institucij in drugih.

Zagotavljanje večje varnosti cestnega prometa je mogoče doseči s spodbujanjem udeležencev v prometu k odgovornejšemu vedenju, spoštovanju predpisov in oblikovanju zavesti o pomenu prometne varnosti. Zato je toliko bolj pomembno, da z ozaveščanjem začnemo že na nivoju temeljnega izobraževanja. V okviru Letnega delovnega načrta vsakoletno opredelimo programe razrednih ur in dni dejavnosti, med katere obvezno vključujemo preventivne prometnovarnostne vsebine.

Prometno-preventivne akcije se ponovijo večkrat v letu, in sicer v tistih mesecih, ko prometna statistika prikazuje večjo ogroženost udeležencev v prometu. Nosilci aktivnosti so Ministrstvo za notranje zadeve – policija, Javna agencija Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) za varnost prometa, Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter ostale institucije, ki skrbijo za večjo prometno varnost. Preventiva je zelo pomembna in Javna agencija za varnost prometa RS na svoji spletni strani opiše preventivne akcije: Začetek šole, Bodi preViden, Kolesarski izpit, Varno kolo, Bistro glavo varuje čelada, Kaj veš v prometu, Prometna značka, Šolska prometna služba, Ulice otrokom, Varne šolske poti. Naštete akcije so s strani učiteljev in učencev zelo dobro sprejete, saj s strokovno domišljeno vsebino pomembno prispevajo k dvigu ozaveščanja vsakodnevnega varnega ravnanja v prometu.

Slika 1: Udeležba učencev na preventivnih akcijah.

V nadaljevanju navajamo aktivnosti na področju prometne varnosti, ki se izvajajo kontinuirano iz leta v leto in se na osnovi evalvacij z učenci nadgrajujejo in v skladu s časom tudi spreminjajo v podrobnostih, a ohranjajo bistvo. Nekatere od naštetih aktivnosti se izvajajo pod okriljem Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Maribor.

Glavo varuj, čelade se ne sramuj je šolska preventivna akcija, ki poteka vsako leto pred pričetkom kolesarske sezone. S to akcijo učence še dodatno spodbujamo k obvezni rabi čelade. Učenci prvega in drugega vzgojno-

izobraževalnega obdobja izdelajo letake s slogani, ki jih učenci prometniki delijo vsem, ki se v šolo pripeljejo s kolesom. **Če učenec kolesar nima čelade, ga učenec prometnik prijazno vpraša** za razlog in opomni, da mora čelado nositi. V primeru, da učenec kolesar ne upošteva prijaznega nasveta, obvestimo razrednika in starše. Tako krog preventivnih pogovorov razširimo in vključimo tudi starše, ki pogosto s kolesom pospremijo v šolo svojega otroka kolesarja. Ker je ulica pred šolo enosmerna, je tako preventivno ravnanje toliko bolj pomembno, saj poleg opozarjanja rabe čelade ozaveščamo o doslednem upoštevanju prometnih znakov in talnih označb.

Enosmernost Iztokove ulice pred šolsko stavbo je plod sodelovanja Sveta staršev OŠ Janka Padežnika Maribor z vodstvom šole, ki pobude staršev posreduje pristojnim službam na Mestni občini Maribor. Ureditev Iztokove ulice je prikazana na sliki 2.

Slika 2: Enosmerna ureditev Iztokove ulice pred šolsko stavbo.

Slika 3: Ureditev talnih označb na Kotnikovi ulici.

Na pobudo sveta staršev so se uredile tudi talne označbe na Kotnikovi ulici na vzhodni strani šolske stavbe, kot prikazuje slika 3.

Na kolesa in kolesčka je dan dejavnosti, ki predstavlja vertikalno povezanost med vzgojno-izobraževalnimi obdobji na temo varne mobilnosti. Dan dejavnosti kot športni dan poteka v obliki tekmovanja v spretnostnih poligonih na kolesu, skirojih in rolerjih. Dejavnost se organizira tradicionalno, vsako leto, ob koncu šolskega leta. Učenci lahko ob predhodni prijavi tekmujejo na poljubnem številu poligonov. So tudi predhodno obveščeni o pravilih sodelovanja na posameznem poligonu. Spretnostne poligone postavimo na šolskem dvorišču. Postavitev spretnostnih poligonov se izvede že dan pred izvedbo aktivnosti. Učitelj mentor prometne dejavnosti na šoli vključi učence, ki združijo teoretična znanja s praktičnimi. Gre predvsem za razvijanje spretnosti, pravilnega odnosa do gibanja, zdravja, potovanja v šolo in okolja, vse skupaj pa je obogateno s tekmovalnim duhom. Učenci s pomočjo te dejavnosti hote ali nehote spoznavajo, da so za urjenje spretnosti primerni poligoni in ne cesta, na kateri moramo biti spretni, zbrani, nadvse pazljivi in se vesti odgovorno, saj v prometu ni pomembno samo gledati, ampak predvsem videti. Poseben poudarek je na varni zaščiti pri izvajanju aktivnosti na spretnostnem poligonu in ustrezni opremi sodelujočih učencev. Zavedamo se, da skrb za varnost otrok ne dopušča nobenih napak, zato smo vsi sodelujoči, še posebej učitelji, dosledni. Ob zaključku športne prireditve dobijo učenci povratno informacijo o svojih dosežkih - učenci, ki imajo določeno vlogo ob poligonu, v tabele vpisujejo podatke, ki jih učenci na poligonu dosežejo. Primerjajo jih iz leta v leto in tako samoregulirajo svoj napredek. To pomeni, da svoje rezultate vrednotijo, primerjajo in se po potrebi o svojem napredku posvetujejo tudi z učitelji. Utrinek z aktivnosti je na sliki 4.

Slika 4: Na kolesih in kolesčkih – športni dan.

Dan prometne varnosti je dan dejavnosti, kjer v veliki meri sodelujejo zunanji sodelavci z različnih področij, in sicer: učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja v

tem dnevu poslušajo nasvete policije, učenci prometniki jih popeljejo na prometni sprehod, na katerem opazujejo varna in nevarna mesta, prometne znake in na osnovi opazovanja sklepajo o upoštevanju prometnih pravil v šolskem okolišu. Preizkušajo se v učnih gradivih o prometnih zankah in ugankah, ki jih zanje pripravljajo učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Učenci drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja kot kolesarji spoznajo delovanje Mariborske kolesarske mreže, ogledujejo si različne vrste koles ter se seznanijo z različnimi načini kolesarjenja. Prav tako opravljajo vzgojno-preventivni prometni sprehod po šolskem okolišu. Šestošolci, ki imajo že opravljen kolesarski izpit, po navodilih za varno kolesarjenje ter v spremstvu redarjev Medobčinskega redarstva opravijo kolesarsko pot po Studencih. Na temo varnega kolesarjenja izvede predavanje in razgovor predstavnik Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Maribor. V prometnih delavnicah raziskujejo vidnost barv v prometu ter likovno in literarno ustvarjajo. Na likovnem področju ustvarjajo individualno in skupinsko. Na individualni ravni nastajajo stripi, v okviru skupine oblikujejo risbe, kjer vsak učenec v skupini prispeva svoj delež. Na literarnem področju nastajajo spisi in pesmi, ki so prebrane ob različnih priložnostih ali objavljene v šolskem glasilu Pod dežnikom in v Studenčku, glasilu Mestne Četrte Studenci.

O varnosti v cestnem prometu učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja razpravljajo s predstavniki Fakultete za gradbeništvo Maribor, Katedre za prometno tehniko in varnost v prometu. Učenci se v razpravo vključujejo z idejami o dodatnih kolesarskih poteh v mestu Maribor ter njihovi podobi. S predstavniki Mariborske kolesarske mreže se pogovarjajo o razvejanosti kolesarskih poti v mestu, pa vse do spoznavanja vrste koles ter možnosti njihovega popravila. Učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja se preizkušajo v vlogi 'prometnih tutorjev', kjer mlajše učence na terenu in ob aktivnostih seznanjajo s pravilnim in varnim vedenjem v cestnem prometu. V prometnih delavnicah raziskujejo in ustvarjajo na temo promet. Pripravljajo različne kvize, kjer učenci oddelkov istega razreda tekmujejo med seboj. S pomočjo računalniško informacijske tehnologije iščejo in spoznavajo računalniške aplikacije na temo promet ter poustvarjajo, primerno njihovi starosti.

Dan prometne varnosti vsi učenci zaključujejo s sloganom: »Naj bo teden, naj bo mesec, naj bo leto prometne varnosti, naj bo varno, zmeraj in za vse ...Varnost je vse!«

Pilotni projekt trajnostna mobilnost, pri katerem smo se osredotočili na spremljanje potovanja otrok v šolo, smo izvajali v šolskem letu 2010/2011. K sodelovanju nas je povabila Energetska agencija za Podravje. Cilj

pilotnega projekta je bil ugotoviti, kakšne so potovalne navade učencev naše šole glede na vsakodnevno prihajanje v šolo in iz nje. Na osnovi ugotovitev smo oblikovali načrt aktivnosti, s katerimi učence še danes spodbujamo k uporabi kolesa ali peš hoji za vsakodnevno prihajanje v šolo.

Za dosego cilja so bile organizirane različne aktivnosti. Učenci prvih razredov so oblikovali zanimive in poučne slogane, ki so jih zbrali v pobarvanki. Naučili so se pesem Kolo in povedali, ali jim je všeč prihajati v šolo drugače kot z avtomobilom. V drugem razredu je učencem poseben izziv predstavljalo pisanje kratkih, preprostih zgodbic z naslovom Zgodila se je nesreča, v katere so vključili pomen varne vožnje in upoštevanje prometnih predpisov. Tretješolci so kreirali vozila, v katerih naj bi se vozili čez 100 let. Opozarjali so na nevarnosti in na pazljivost, ki mora biti prisotna na vsakem koraku. Četrtošolci so izdelali promocijske plakate z lastnimi slogani, ki so jih ob zaključku dne izobesili po šoli in tako opozarjali na čim manjšo uporabo osebnih avtomobilov pri potovanju v šolo. Petošolci so v okolici šole opazovali, koliko avtomobilov pelje mimo njihovih domov. Ugotovili so, da je ponekod promet zelo povečan v času med 15. in 16. uro. Prav tako so ugotovili, da so nekatere stranske ulice brez pločnikov, zato tam velja še posebna previdnost. Učenci šestih razredov so izkustveno spoznavali prostorsko zasedenost parkirnih površin. Izmerili so povprečno dolžino in širino enega parkirnega mesta pred šolo. Ugotovili so, da bi lahko na eno parkirno mesto postavili deset koles. S tem so usvajali matematične predstave merskih enot ter jih hkrati praktično uporabljali. Sedmošolci so izdelali plakat na temo uporaba kolesa in peš hoja.

Izvedenih je bilo tudi nekaj spremljevalnih aktivnosti, kot na primer simbolično prinašanje kamenčkov za vsak prihod oz. odhod v šolo in iz nje peš, s kolesom ali avtobusom. Ob zaključku projekta so učenci iz kamenčkov sestavili razredne mozaike na temo promet.

Pri izvajanju pilotnega projekta je pomembno, da so bile na izvedbeni ravni aktivnosti povezane z gibanjem in prepletene z vsebino nekaterih predmetov.

Ob zaključku pilotnega projekta so se učenci zedinili, da kolo zasede mnogo manj prostora kot kakšno drugo prevozno sredstvo, hkrati pa je tudi ekološka mobilna alternativa, ki je povsem sprejemljiva za okolje.

Varna mobilnost kot dejavnost na področju Gibanja in zdravja za dobro psihično in fizično počutje se izvaja v okviru poskusa razširjenega programa. Dejavnost poteka tretje leto, ob koncu šolskega leta se bo zaključila s predlogom modela v bodočem razširjenem programu osnovne šole. V aktivnosti znotraj dejavnosti so vključeni učenci od drugega do sedmega razreda.

Učenci izrazijo svoja močna področja na različne načine, na primer opazovanje prometa – iskanje nevarnih točk, kar se kaže kot odlično izhodišče za učence, ki so v tekočem šolskem letu opravljali kolesarski izpit. Oglejajo si videoaplikacije in zapisujejo ključne pojme. Učenci zapisujejo ključne pojme v sklopu medsebojnega konzultiranja, kritično ocenjujejo. Učenci, katerih močno področje predstavlja računalniška spretnost, pripravljajo slikovno gradivo za tiste učence, ki jim je bilo blizu šolsko novinarstvo.

V okviru dejavnosti Varna mobilnost se glede na vzgojno-izobraževalno obdobje izvajajo podprojekti. Za učence drugega in tretjega razreda Igramo se promet, ki ga prikazuje slika 5, in Moja pot do šole na sliki 6. Učenci se vključujejo še v podprojekte, na primer Igramo se vloge, Prometni arhitekt, Učim se rolati, Učim se kolesariti, Mladi raziskovalec in Prometni detektiv. Za učence od tretjega do sedmega razreda pa se izvajajo teoretične in praktične vsebine, delo na terenu, delo v skupinah, udeležba na natečajih in različnih tematskih srečanjih.

Slika 5: Igramo se promet.

Slika 6: Moja pot do šole.

Cilj dejavnosti varne mobilnosti in vertikalne povezanosti imata skupni imenovalec, ki pri učencih v prvi vrsti predstavlja krepitev kompetence vsakodnevne varnosti v prometu. Z vidika družbene odgovornosti pa želimo varno mobilnost razvijati v trajno mobilnost.

Sklep

Povzamemo lahko, da se prometna vzgoja na naši šoli že od nekdaj uspešno razvija in je pomembna dejavnost ter skrb vseh zaposlenih.

Aktivnosti s področja prometne varnosti imajo skupni cilj, to je spodbujanje učencev h krepitvi kompetenc, s katerimi bodo ozavestili pomen gibanja in trajnostne mobilnosti, kar pomembno prispeva k oblikovanju otrokove osebnosti. Za šolo aktivnosti s področja prometne varnosti so dodana vrednost obveznega in razširjenega programa.

Pri uresničevanju ciljev prometne varnosti na šoli je pomembno sodelovanje staršev. Predstavljajo pomembne deležnike, ki so v proces vključeni z dveh vidikov. V prvem predstavljajo pomembne soustvarjalce zagotavljanja pogojev varnega prometnega okolja na območju šole. V drugem pa ob spremljanju aktivnosti, v katere je vključen njihov otrok, mnogi tudi sami razmišljajo o svojem vsakodnevem ravnanju v cestnem in drugem prometu.

V šolskem programu, kjer je v ospredju skrb za prometno varnost, je pomembna tudi vključenost zunanjih institucij, ki s svojimi programi in sodelovanjem pomembno prispevajo k uresničevanju ciljev prometne varnosti.

Učenci skozi aktivnosti povezujejo teorijo in prakso na terenu. Opolnomočijo svoje znanje o prometu in ga udeležajo v praksi. Spoznajo ključne pojme varne in trajne mobilnosti, ki jih v medsebojni komunikaciji in izvedbenih aktivnostih ustrezno presojujejo, vrednotijo in umeščajo v lastno vedenje vsakodnevne ravnanja v prometu.

Viri in literatura:

Zakon o osnovi šoli (2016). Uradni list št. 81/06, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16. Dostopno na <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20063535>.

Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022. Dostopno na: www.avp-rs.si/management-varnosti-cestnega-prometa.